

ΟΙ ΚΡΗΤΕΣ ΤΟΞΟΤΕΣ

Ὁ Διόδωρος Σικελιώτης εἰς τὸ 5ον βιβλίον τῶν ἱστοριῶν του (74 - 5) ἀναφέρει : (Ἀπόλλωνα) «εὐρειὴν δὲ καὶ τοῦ τόξου γενόμενον διδάξαι τοὺς ἐγχωρίους τὰ περὶ τὴν τοξείαν, ἀφ' ἧς αἰτίας μάλιστα παρὰ τοῖς Κρησὶν ἐξηλώσθαι τὴν τοξικὴν καὶ τὸ τόξον Κρητικὸν ὀνομασθῆναι...».

Παλαιὰ λοιπὸν εἶναι ἡ παράδοσις ὅτι οἱ Κρηῖτες ἦσαν περίφημοι τοξόται, ὃ δὲ Dapper εἰς τὸ ὀνομαστὸν του σύγγραμμα (Description exacte des isles de l' Archipel—Amsterdam 1703) καὶ ἐν σελ. 454 παραθέτει ἐν λιθογραφίᾳ ἓνα Κρηῖτα τοξότην. Ὅμως αἱ ἐκθέσεις Ἐνετῶν Διοικητῶν ποὺ ἐδημοσίευσεν ὁ ἀκάματος κ. Στέργιος Σπανάκης, δὲν ἀναφέρουν μεταξὺ τῶν διαφόρων ὄπλων τῶν ἐν Κρήτῃ στρατευμάτων καὶ σῶμα τοξοτῶν. Μόνον μίαν φορὰν εἰς ἐκθεσὶν δημοσιευθεῖσαν εἰς τὰ «Κρητικὰ Χρονικὰ» τὸ 1948, τομ. Β' τεύχος II, περὶ τῆς στρατιωτικῆς ἐν Κρήτῃ καταστάσεως, γίνεται λόγος καὶ περὶ τόξων (σελ. 251). Κάνει συνεπῶς κατάπληξιν τὸ περαιτέρω παρατιθέμενον ψήφισμα τῆς Ἐνετικῆς Γερουσίας τοῦ 1513 δι' οὗ παρηγγέλλοντο οἱ Διοικηταὶ τῆς μεγαλονήσου νὰ στρατολογήσουν 2000 τοξότας ἀπὸ ἓνα ἢ δύο ἐξ ἐκάστου χωρίου· καὶ τὰ χωρία τότε ἦσαν πλέον τῶν 1600. Ἄλλ' ἐκεῖνο ποὺ κάνει μεγαλειτέραν ἐντύπωσιν εἶναι τὸ ὅτι οἱ Ἐνετοὶ ἐζήτουν ἀπὸ τὰ χωρία ὄχι μόνον νὰ τοὺς ἐξεύρουν ἀλλὰ καὶ νὰ τοὺς μισθοδοτήσουν δι' ἕξ μῆνας. Καὶ ἐφόσον ζητοῦν τοὺς τοξότας ἀπὸ ὅλα τὰ χωρία, τοῦτο σημαίνει ὅτι τὸ ἐπάγγελμα τοῦ τοξότου τὸ ἐξήσκουν ὄχι ὀλίγοι Κρηῖτες.

Ἴδου τώρα τὸ ψήφισμα ὡς ἔχει ἐν πρωτοτύπῳ καὶ ἐν πιστῇ μεταφράσει. Σημειοῦμεν τέλος ὅτι τὸ ψήφισμα τοῦτο διέφυγε τὴν προυσοχὴν τοῦ Σάθα ὅστις δὲν τὸ περιέλαβεν εἰς τὰ Μνημεῖα Ἑλληνικῆς Ἱστορίας.

Archivio di Stato - Venezia

Senato Mar MDXIII - XIII de mense Decembrio

Regimini Crete

Desideramo haver in Italia a tempo nuovo, doimille boni arcieri de quella isola per poterli adoperare ne li bisogni n(ost)ri et perchè siamo stati za tanto tempo et anchor siamo sopra gravis-

sime spese, habiamo deliberato per meço de industria v(ost)ra haverli et pertanto ve commetteremo cum el Senato che chiamati a vui quelli carissimi zentilhomeni n(ost)ri, nobeli cretensi, cittadini et altri che vi parerà, debiati persuaderli cum quella più dolce forma de parole che vi subministra lincegno ad darne el dicto numero de arcieri, facendoli certi che farano cossa gratissima a la Signoria n(ostr)a et la memoria de tal sui portamenti remanerà appresso li posteri molto gloriosa et perchè ne è referito esser in quella isola de casali 1600 in suso, poreti aricordarli che diano uno over doi arcieri per casal, più et meno, juxta la possibilità de dicti casali, che sia pagati per mesi sei, si che habiamo el dicto numero de arcieri doimille aut per qualche altro modo che cum la prudentia v(ost)ra saperete trovare, i qual ne mandarete quanto più presto porete, si che per tuto Março li habiamo de qui; dandone noticia particular de tuto et acìò fra loro sii maçor obedientia, volemo che debiate eleçer per ogni cento arcieri un zentilhuomo aut un nobile Cretense, aut citadin per ogni cento arcieri un zentilhuomo aut un nobile Cretense, aut citadin per suo capo over come meglio vi parerà, el qual capo sia de sorte che li sui arcieri lo habino ad obedir, ben ve aricordemo che debiate forçarvi de far che i siano et per etade et per experientia acepti, si che ne possano traçer quel fructo desideramo et che ricerca el bisogno n(ost)ro, circa questo non ve diremo altro perchè se rendemo certi che sapendo vui el desiderio n(ost)ro saperete cum la dexterità et diligentia v(ostr)a de la qual molto se confidamo trovar tal modo et via che el desiderio n(ostr)o sortirà votivo effecto e da vui riceverete laude et commendatione.

Et quanto vedesti questa cossa haver difficoltà si che non si potesse haver tuto el dicto numero, non restereti de preparali perchè vui suppliremo de li denari n(ostr)i a quello che mancherà.—Et perchè Rethemo, la Cania et Scythia sono separati dal Reçimento de Gandia, sia ex nunc data authorità al dicto Reçimento ãe poter comandar ali dicti Rettori de dicti loci et per el territorio quanto accaderà per questa execution.

De parte 157

De non 1

N. s. 0

Κρατικὸν Ἀρχεῖον Βενετίας—Senato Mar—13 Δεκεμβρίου 1513

Ψήφισμα
πρὸς τὴν ἐν Κρήτη Διοίκησιν

Ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἔχωμεν ἐν Ἰταλία διὰ τὴν νέαν ἐποχὴν¹ δύο χιλιάδας καλοὺς τοξότας ἀπὸ τὴν νῆσον ἐκείνην ἵνα δυνηθῶμεν νὰ τοὺς χρησιμοποιήσωμεν εἰς τὰς ἡμετέρας ἀνάγκας καὶ ἐπειδὴ εἶχομεν ἐπὶ πολὺν καιρὸν καὶ ἀκόμη ἔχομεν βαρυτάτας δαπάνας, ἀπεφασίσαμεν νὰ τοὺς ἀποκτήσωμεν διὰ μέσον τῆς Ὑμετέρας δεξιότητος καὶ ἐν τοσοῦτω σῶς παραγγέλλομεν ἐκ συμφώνου μετὰ τῆς Γερουσίας ἵνα καλέσητε παρ' Ὑμῶν ἐκείνους τοὺς προσφιλεστάτους ἡμετέρους εὐγενεῖς ἄνδρας, τοὺς Κρητας εὐγενεῖς, τοὺς ἀστούς² καὶ ὅσους ἄλλους νομίσητε καὶ ὀφείλετε νὰ τοὺς πείσητε μὲ τὸν γλυκὺν ἐκεῖνον τρόπον τῶν λέξεων τὰς ὁποίας σῶς ὑπαγορεύει ἡ ὑμετέρα εὐφροσύνη, ὅπως μᾶς δώσουν τὸν εἰρημένον ἀριθμὸν τῶν τοξοτῶν, διαβεβαιοῦντες αὐτοὺς ὅτι θὰ κάμουν μεγίστην χάριν εἰς τὴν ἡμετέραν Αὐθεντίαν καὶ ὅτι ἡ ἀνάμνησις τῆς ὑπηρεσίας ταύτης, θὰ παραμείνῃ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους πολὺ ἔνδοξος. Καὶ ἐπειδὴ μᾶς ἀνεφέρθη ὅτι εἶνε εἰς τὴν νῆσον ἐκείνην χωρία 1600 καὶ ἄνω, δύνασθε νὰ τοὺς συστήσητε ἵνα μᾶς δώσουν ἕνα ἢ δύο τοξότας ἀπὸ κάθε χωριό, περισσοτέρους ἢ ὀλιγωτέρους, συμφώνως μὲ τὴν δυνατότητα ποὺ ἔχουν τὰ χωριά καὶ νὰ τοὺς πληρώσουν δι' ἕξ μῆνας, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἔχωμεν τὸν ῥηθέντα ἀριθμὸν τοξοτῶν 2000, ἢ κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον ποὺ θὰ δυνηθῆτε νὰ ἐξεύρητε μὲ τὴν ὑμετέραν φρόνησιν καὶ νὰ τοὺς ἀποστείλητε ὅσον τὸ δυνατὸν ταχύτερον διὰ νὰ τοὺς ἔχωμεν ἐδῶ μέχρι τέλους Μαρτίου. Νὰ δώσητε εἰδικὰς πληροφορίας διὰ τὸ πᾶν καί, μὲ τὸν σκοπὸν ἵνα ὑπάρχη μεταξὺ αὐτῶν μεγαλειτέρα πειθαρχία, θέλομεν νὰ ἐκλέξητε διὰ κάθε 100 τοξότας ἕνα ἡμέτερον εὐγενῆ ἢ Κρητα εὐγενῆ ἢ ἀσιόν, ὡς ἀρχηγὸν ἢ ὅπως νομίσητε ὑμεῖς καλλίτερον, ὃ ὁποῖος ἀρχηγὸς νὰ εἶναι τοιοῦτος ὥστε νὰ τὸν ὑπακούουν οἱ τοξόται. Κρίνομεν εὐλογον νὰ ὑπομνήσωμεν ὑμῖν ἵνα ἐνεργήσητε μὲ τοιοῦτον τρόπον ὥστε οἱ ἀρχηγοὶ νὰ εἶνε καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ἡλικίας καὶ πείρας, καλῶς ἀποδεκτοί, ὅπως, οὕτως, δυνηθῶμεν νὰ ἀποκομίσωμεν ἐκείνην τὴν ὠφέλειαν ποὺ ἐπιθυμοῦμεν καὶ ἣν ἀπαιτοῦν καὶ αἱ ἀνάγκαι ἡμῶν. Περὶ τούτου δὲν θὰ σῶς εἴπωμεν ἄλλοτε, διότι εἴμεθα βέβαιοι ὅτι ὑμεῖς, γνωρίζοντες τὴν ἐπιθυμίαν μας, θὰ ἐνεργήσητε ἐπι-

¹) Διὰ τὴν προσεχῆ δηλαδὴ ἐκστρατείαν, διότι κατὰ τὸν χειμῶνα παρέλυε κάθε ἐπιχείρησις.

²) Τὸ ἔγγραφον διακρίνει τοὺς Ἐνετοὺς εὐγενεῖς, τοὺς Κρητας εὐγενεῖς καὶ τοὺς ἀστούς. Τρεῖς δηλαδὴ τάξεις.

δεξίως και ἐπιμελῶς και ἔχομεν πολλὴν ἐμπιστοσύνην ὅτι θὰ ἐξεύρητε τὸν κατάλληλον τρόπον ἵνα ἡ ἡμετέρα ἐπιθυμία πραγματοποιηθῆ ἐπιτυχῶς, παρ' ἡμῶν δὲ θὰ ἔχητε ἔπαινον και ἐγκώμιον.

Και ἂν ἴδῃτε ὅτι τὸ προᾶγμα παρουσιάζει δυσκολίας και ὅτι ἐνδέχεται νὰ μὴ συμπληρωθῆ ὁ εἰρημένος ἀριθμός, μὴ διστάσητε νὰ τοὺς ἐτοιμάσητε, διότι θὰ συμπληρώσωμεν ἡμεῖς διὰ τοῦ δημοσίου χρήματος ἐκεῖνο πὸν θὰ λείψῃ.—Και ἐπειδὴ ἡ Ρέθυμνος, τὰ Χανιά και ἡ Σητεία εἶνε χωρισμένα ἀπὸ τὴν Διοίκησιν ἐν Ἡρακλείῳ, νὰ δοθῆ ἀπὸ τῶρα ἐξουσία εἰς τὴν εἰρημένην Διοίκησιν ἵνα δυνηθῆ νὰ διατάξῃ τοὺς Διοικητὰς τῶν τριῶν ῥηθέντων τόπων καθὼς και εἰς τὰς περιφερείας τούτων, μόνον διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς παρούσης διαταγῆς.

Ἐψήφισαν ὑπὲρ 157

ὄχι 1

ἀπέσχον 0

Κ. Δ. ΜΕΡΤΖΙΟΣ

ἀ. μ. τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν

Βενετία 7βριος 1954